
ПРОГЛААС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий”

кн. 1, 2006 (год. XV), ISSN 0861-7902

СБОРНИК ОТ КОЛОКВИУМА ПО ПОВОД 70-ГОДИШНИНАТА НА ПРОФЕСОР ХИЛМАР ВАЛТЕР

Велико Търново, 2005: Унив. изд. “Св. св. Кирил и Методий”

Сборникът съдържа материали от колоквиума, посветен на 70-годишнината от рождението на проф. Хилмар Валтер, доктор хонорис кауза на Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий” от 1989 г.

Провеждането на колоквиума и издаването на сборника са инициатива на Катедрата по германистика и нидерландистика и Катедрата по съвременен български език към Филологическия факултет и се осъществяват под патронажа на ректора на Великотърновския университет.

Сборникът е издание на Университетското издателство “Св. св. Кирил и Методий” и е с обем 470 стр. Негови съставители са доц. Людмила Иванова и доц. Марийка Димитрова от Катедрата по германистика и нидерландистика, както и доц. Антон Гецов от Катедрата по съвременен български език.

В началото на сборника *В. Вџтов* представя „*Проф. дџн Хилмар Валтер като учен славист и българист*”. Във встъплението си той очертава основните моменти в неговото научно израстване, сред които изпъкват дисертационните му трудове, посветени на изследването на глагола в българския език, големият брой съпоставителни проучвания, ценните двуезични речници, резултат от дългогодишната му всеотдайна работа като лексикограф, поредицата от статии, в които се анализират немско-българските езикови и културни връзки.

В. Вџтов изтъква изключителните заслуги на проф. Валтер като научен ръководител при подготовката на научни кадри за немски и български университети. Особено се откроява неговият принос за научното изграждане и утвърждаване на преподавателския състав в Катедрата по германистика и нидерландистика при Великотърновския университет.

В описанието на *житейския път* и *образованието* на юбиляря Б. Байчев обръща внимание на влиянието, което оказват семейната, училищната и университетската среда, на това, как родители, учители и университетски преподаватели пробуждат у младия Хилмар Валтер интереса към славянските езици, и по-специално към българския език. С времето този интерес става все по-голям и по-траен и е в основата на заниманията и изявите на проф. Валтер като редовен професор по българистика в Лайпцигския университет, като автор на редица учебници, граматики и речници, като изтъкнат преводач.

Докладите от юбилейния колоквиум са обединени в три групи:

1) Съпоставително изследване на немския и българския език и проблеми на превода;

2) Проблеми на съвременния български език;

3) Немско-български културни и научни взаимоотношения.

Първата група доклади започва с разсъжденията на А. Димова (Шумен) върху темата *“Какво ни казва ’текстът’*”. Авторката разграничава между “казаното”, “мисленото” и “разбирането”, като се спира по-детайлно на понятието “разбиране” и неговата роля при превода. Разбирането и креативността на преводача при формулирането на целевия текст са илюстрирани от А. Димитрова (Шумен) с различния “прочит” на стихотворението “Стъпала” от Х. Хесе в доклада *“Преводът като, стъпала ’между два свята’*”.

Изхождайки от спецификата на преводния процес Л. Иванова (В. Търново) разглежда основни *“Аспекти на преводаческата компетентност”*, а В. Радева (София) поставя *“Превода в контекста между културите”*. В първия доклад авторката изхожда от способностите, знанията и уменията на преводача и ги определя като водещи в опита да систематизира елементите, формиращи компонентите на преводаческата компетентност. Във втория доклад се акцентува върху функцията на превода да осъществява контакта между носителите на различни езикови системи, култури и традиции.

На конкретни проблеми, свързани с преводаческата практика, са посветени докладите на П. Кулева-Стаменова (София) *“Interlingualer Vergleich bulgarischer und deutscher Scheidungsurteile und Konsequenzen für die Übersetzung”*, Уве Бютнер (Лайпциг) *“Translatorische Probleme bei der Wiedergabe von Augmentativa und Diminutiva im deutsch-bulgarischen Sprachvergleich”*, Д. Ендлер (Лайпциг) *“Някои предварителни бележки за поезията на Теодор Траянов в немски превод”*, М. Грозева (София) *“Наскоро по кината”* или за превода и използването на някои темпорални

наречия в българския език”. Това са аспекти от формален и съдържателен характер, които определят спецификата на превода на съдебни решения за развод (Р. Килева-Стаменова), особености при превода на съществителни, прилагателни и наречия с аугментативно и диминутивно значение от немски на български език (Уве Бютнер), аналитичен преглед на преводи на стихотворения на Теодор Траянов с коментар на автора (Д. Ендлер), анализиране и установяване на причините за отрицателен пренос при превода на темпоралните наречия “скоро, наскоро” на немски език (М. Грозева).

В съпоставителен план са разработени материалите:

„*Probleme der Integration von Anglizismen im Deutschen und Bulgarischen*“, където *Ив. Танева* (Пловдив) проследява промените, настъпващи в заемките от английски език в немски и български език;

В „*Körperteilbezeichnungen als unmittelbare Konstituenten in Wortbildungskonstruktionen*” *М. Димитрова* (В. Търново) изследва словообразователната активност на названията на частите на човешкото тяло и изразяването на перцептуални признаци, когато тези названия се явяват непосредствено съставлящи в сложни съществителни и прилагателни имена;

Л. Стоичкова и *М. Манева* (В. Търново) се спират на “*Традиции и иновации при професионалните названия в български и немски език*” и акцентуват върху наложили се в последно време техни формални и стилистични особености, както и върху употребата на англоезични и универсални професионални названия;

За употребата на “*Немската дума Halstuch в български диалект*” информира *Н. Неделков* (Габрово), докато употребата на определителния/неопределителния член в немски и български език при изразяване на значението “посесивност” в зависимост от семантичния клас на съществителните имена е предмет на изследване в доклада на *Т. Рачева* (В. Търново) „*Der Artikelgebrauch im Deutschen und im Bulgarischen im Zusammenhang mit der Possession in der Prädikation*”.

Втората група доклади представляват изследвания на българисти от Софийския университет и от Великотърновския университет по морфологични, синтактични и семантични проблеми на съвременния български език. *Р. Ницолова* (София) се спира на въпроса за “*Хиперкатегорията характеристика на предаваната информация*” и извежда нейната структура, състояща се от модално-евиденциални и само от модални форми. “*Към трансформацията на синтактичните единици*” е доклад, изнесен от *Хр. Станева* (В. Търново), в който акцентът се поставя върху

елипсата, повторението, вмятането и тяхното отношение към глобалните текстови категории във връзка с функционално-стилистичната им насоченост. *“Структурни и смислово-синтактични отношения в сложното съчинено изречение”* разглежда Ст. Георгиев (В. Търново), прецизира утвърдили се в синтаксиса разбирания за този вид сложно изречение и представя типология на съчинителните отношения. Въпросът за това, какви средства се използват като връзка между съставящите прости изречения в различни видове сложни, се разглежда и от П. Радева (В. Търново), като при търсенето на отговор на този въпрос авторката се натъква на *“Нестандартни връзки в стандартния синтаксис”*.

Особеностите на езиковата употреба в политиката и в медиите са предмет на изследване в следващите доклади. Л. Йорданова (София) очертава проблема за *“Манипулацията в местни избори – 26.10.2003”* въз основа на политическата реклама и видовете стратегии, които се прилагат в нея. В. Бонджолова (В. Търново) се занимава по-конкретно с явлението *“Оказионалност и реклама”*, като го свързва с редица стратегии и с активни словотворчески процеси в съвременния български език днес. Езиков материал от областта на словотворчеството, както и семантични парадигми и комбинации на отделни лексеми в сленга и съвременните медии привличат научния интерес на Цв. Карастойчева (В. Търново), на базата на този материал тя прави своите наблюдения върху *“Контрастното свързване като универсално средство за експресивизация”*. За да отговори на въпроса, поставен в заглавието на доклада *“Езикът на пресата – глас на гражданското общество или на плебейската публичност”*, А. Гецов (В. Търново) анализира съществени комуникативни параметри на общуването посредством пресата като въздействието, адресата, адресанта, кода в тяхната йерархична взаимозависимост. Съвременната българска преса се използва и от Л. Цонева (В. Търново) в доклада ѝ *“За фразеологичните трансформации в публицистичния текст”*, за да изследва стилистичния ефект от включването на фразеологични единици в публицистичния контекст.

Езикът и културата на дадено общество като две взаимосвързващи се и взаимообулавящи се същности лежат в основата на следващите два доклада – *“Собствените имена като обект на лингвистичната културология”* и *“Мит и народни представи във вътрешната форма на българските фразеологизми с компонент “сърце”*. В първия доклад Ст. Гърдев (В. Търново) приема като един от основните обекти за лингвокултурологично проучване собствените имена и систематизира наблюденията си върху семантичната мотивираност на прякорите и прозвищата. Във втория

доклад *В. Вѣтов* (В. Търново) анализира фразеологизми с компонент “сърце” в българския език и си поставя за цел да извлече митологемите и народните образни представи, на които се основава вътрешната форма на фразеологичните единици. От взаимодействието между култура и език се интересува и *Вл. Маринов* (В. Търново). Той излага своите разсъждения във връзка с произтичащото от това взаимодействие понятие “билингвизъм” в доклада “*Към някои характеристики на втория език при билингвите*”.

“*Произход и употреба на деепричастието в българския език*” и “*За изпускането на спомагателния глагол в книжовната реч*” са заглавията на докладите, изнесени съответно от *Т. Бояджиев* (София) и *Р. Йосифова* (В. Търново). Проф. Бояджиев проследява произхода на деепричастието като морфологична форма и неговата употреба както в книжовния език, така и в редица български говори. *Р. Йосифова* се занимава с явлението изпускане или неизпускане на спомагателния глагол *съм* върху материал от устната книжовна реч (спонтанна и неспонтанна) и обобщава причините за това.

“*За глаголното време, субекта и функционалните стилове*” е темата на доклада на *М. Илиева* (В. Търново), където употребата на глаголните времена се характеризира в зависимост от говорещия, основна фигура на речта, и определянето му като специфичен трансцендентен субект. *Т. Куртева* (В. Търново) съсредоточава вниманието си върху проблема за полисемията на глаголната представка *раз-* в зависимост от категориалното значение на производящите основи в доклада си “*Към производните значения на глаголната представка раз- в съвременния български език*”.

В третата група са обединени докладите, разкриващи отделни страни на немско-българските културни и научни отношения. Щрихи “*Към българо-немското културно сътрудничество*” прибавя *Ст. Стефанов* (В. Търново), споделяйки различни по своята форма и съдържание инициативи за опознаване на немското художествено изкуство и за представяне на българската култура и изкуство. На друга възможност за запознаване с българската култура и бит се спира *Р. Минкова* (Пловдив) в доклада си „*Deutschsprachige Autoren über Bulgarien*“, а именно пътеписите на немските автори Ралф Тениор и Ханс Тил, създадени по повод пътуванията им до Пловдив, София, Черно море, Родопите. “*Гьоте и балканските славяни*” е заглавието на доклада на *Ем. Стайчева* (София), в който се разглежда мястото на Гьоте в немско-българските културни отношения.

Конкретни измерения на немско-българските отношения в областта на науката са представени в исторически план в докладите на *Б. Вълчев* (София) *“Автономност и традиции в развитието на българската филологическа мисъл през Възраждането”* и на *Н. Караиванов* (Габрово) *“Български възрожденци, защитили докторати в германски висши училища 1817 – 1877 г.”* В първия доклад авторът показва, как по пътя на проникуват идеите на средноевропейската филология. Във втория доклад са представени шестима възрожденски българи, които след като са защитили докторски дисертации в Германия, са допринесли изключително много за развитието на българското образование, култура, наука. Въздействието на световноизвестни германски юристи върху формирането на българската юридическа научна мисъл проследява *Б. Миновски* (В. Търново) в доклада си *“Правната наука и практика – важен и традиционен дял от немско-българските научни взаимоотношения и връзки”*. Примери за това как съвременното обучение по специалността Български език и немски език в Пловдивския университет се вписва в осъществяването на културния и научния диалог между български и германски студенти, се съдържат в докладите *“Проектът “Интеркултурна осъзнатост” (interkulturelle Bewusstheit), осъществен посредством електронна поща”* и *„Das Germanistik/ DaF – Studium in Bulgarien. Versuch einer Bestandsaufnahme aus studentischer Sicht“*, представени от *Анегет Мудеке*, лектор на Германската служба за академичен обмен към Пловдивския университет, и *Мари-Кристин Лерхер* (Пловдив).

В края на сборника се намира *био-библиографски указател* за проф. дфн доктор хонорис кауза Хилмар Валтер, съставен от *Ал. Ковачев* (В. Търново). В структурно отношение ясно се открояват два основни дяла – *“Публикации от проф. Валтер”* и *“Публикации за проф. Валтер”*. В първия дял са включени монографии, студии и статии, рецензии, публикувани преводи, редакторска дейност, разработени от проф. Валтер самостоятелно или в съавторство. Във втория дял, в хронологична последователност, са публикациите за проф. Валтер, даващи допълнителни сведения за живота и дейността му.

Марийка Димитрова